

VERBORGEN VROUWENKANKERS

Deze maand staat de strijd tegen borstkanker volop in de aandacht. Terecht! Maar jaarlijks krijgen 3000 vrouwen in ons land nog een andere diagnose. Eentje van minder bekende gynaecologische kankers die hen recht in hun vrouwelijkheid raken en nog moeilijker zijn om mee naar buiten te komen.

“De huisarts stuurde me telkens naar huis met een cortisonezalf, tot het plekje daar beneden een tumor werd.”

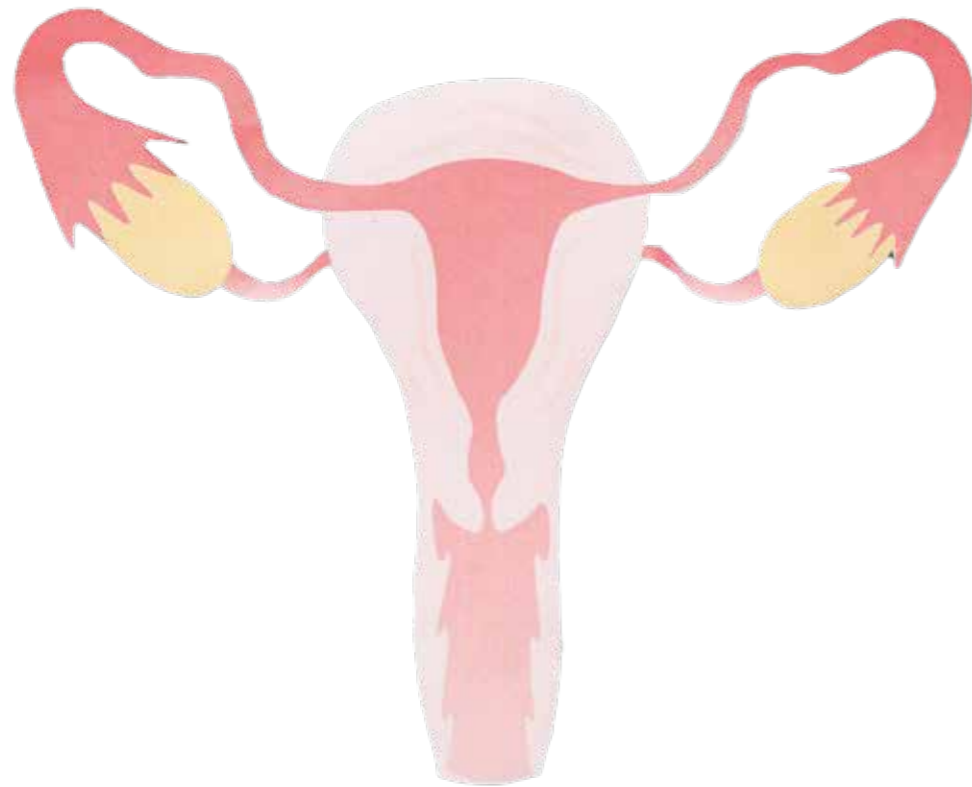
Tekst: Lynn Guillaume ■ Foto's: Pexels

“Voor kankers zoals borst- en darmkanker bestaan verschillende lotgenotengroepen en worden heel wat activiteiten georganiseerd, maar over vrouwenkankers blijft het stiller, zegt Sonia Rademaekers, voorzitter van Esperanza, een lotgenotengroep voor vrouwen met gynaecologische kankers. “De drempel om erover te spreken is groter dan bij andere kankers.” Sonia weet waarover ze spreekt. Zelf kreeg ze op haar vijftiende *lichen sclerosus*, een genitale huidziekte die de kans op vulvakanker vergroot. “Mijn hele leven ben ik bang geweest en heb ik met de gevolgen van de ziekte geleefd: vaginale infecties, zware jeuk ... Op mijn 60ste kreeg ik uiteindelijk mijn kankerdiagnose. Vulvakanker heeft niet alleen een impact op je levenskwaliteit, maar ook op je seksualiteit.”

Enkele maanden na de behandeling heeft ze samen met elf vrouwen Esperanza opgericht. “Het is onze missie om vrouwenkankers bekender te maken en het stigma te doorbreken. Op onze website en Facebookpagina delen we zoveel mogelijk informatie. Er bestaan vijf soorten gynaecologische kankers, die allemaal heel verschillend zijn. Baarmoederkanker is bijvoorbeeld vrij bekend, terwijl vulva- en vaginakanker veel minder gekend zijn en een

“Er bestaan vijf soorten gynaecologische kankers, die allemaal heel verschillend zijn. Vulva- en vaginakanker zijn het minst gekend maar hebben een enorme impact”

enorme impact hebben. Ook eierstokkanker blijft een van de meest miskende kankers. Door de vage symptomen wordt de ziekte meestal laat ontdekt. Vrouwen moeten zware behandelingen ondergaan, om alsnog een kleine overlevingskans te hebben. Voor hen wil ik een lans breken. Met onze campagnes willen het bewustzijn rond deze kankers te vergroten. Zo kan er sneller ingegrepen worden. We ijveren voor een meer geconcentreerde zorg. Zekervoor complexe en zeldzame kankers is het cruciaal dat je behandeld wordt in ziekenhuizen die gespecialiseerd zijn.”

Lotgenoten samenbrengen

Naast informeren, wil Esperanza patiënten met elkaar in contact brengen. "We organiseren symposia in academische ziekenhuizen en sessies rond allerlei thema's, van seksualiteit tot angst voor herval en zelfzorg. We werken ook samen met kleinere ziekenhuizen en de inloophuizen voor mensen met kanker. Elke maand organiseren we bijeenkomsten voor patiënten en hun naasten. We proberen ook de partners mee te krijgen. Zij voelen zich vaak machteloze toeschouwers in het verhaal. Op onze groepsmomenten kunnen ze met andere partners praten, die perfect weten wat ze doormaken."

In plaats van klassieke gespreksavonden, geeft Esperanza er bewust een creatieve draai aan. "We willen het niet te zwaar maken. Ik heb tijdens mijn ziekte veel aan latinodansen gehad. Bewegen, maar ook de ambiance en muziek kunnen zo'n verschil maken. Dat wil ik lotgenoten laten voelen. Maar we hebben ook al een chocolatierwandeling georganiseerd, streetart tours, een sessie mindful tekenen ... Dat breekt het ijs, waardoor taboes wegvallen. Vrouwen

vertellen me na afloop vaak dat ze voor het eerst zo open over hun ziekte konden praten. Ik heb al veel vriendschappen zien ontstaan. Net omdat gynaecologische kankers zo zeldzaam zijn, doet het deugd om iemand te vinden die je echt begrijpt. We hebben met Esperanza al veel gerealiseerd, maar ik blijf plannen smeden. Zo hoop ik Esperanza nog bekender te maken bij het grote publiek. Onze brochure over seksualiteit en intimiteit bij gynaecologische kankers, die we samen met een seksuologe van het UZ Leuven realiseerden, wordt verspreid op Europees niveau. Er bestaat al een Italiaanse versie en ik kreeg onlangs de vraag om ze in het Arabisch te laten vertalen, omdat het taboe daar nog groter is. Alle vrouwen bewuster maken over gynaecologische kankers, daar gaan we voor."

Lotgenotengroep Esperanza zet zich in voor vrouwen met een gynaecologische kanker en hun naasten. Op de website vind je betrouwbare informatie en patiëntenverhalen, maar ook tips en activiteiten met lotgenoten.

esperanza-lotgenotengroep.be en
facebook.com/Esperanza.Lotgenotengroep

WELKE ZIJN HET? EN HOE HERKEN JE ZE?

BAARMOEDERHALSKANKER

Wendy (32): "Begin dertig en kanker... Dat had ik nooit kunnen bedenken. Tijdens een uitstrijkje werden er onrustige cellen in mijn baarmoederhals gespot. Volgens mijn huisarts zou het vast meevallen. Ik maakte me niet echt druk, tot de uitslag binnenkwam. Ik had baarmoederhalskanker."

Wat is het?

Baarmoederhalskanker is een van de bekendste gynaecologische kankers. De tumor ontstaat in het onderste, smalle deel van de baarmoeder dat de verbinding met de vagina vormt en wordt bijna altijd veroorzaakt door het humaan papillomavirus (HPV). Zo'n 80% van de vrouwen krijgt in haar leven ooit een HPV-infectie. Dat virus wordt via seksueel contact overgebracht. In de meeste gevallen ruimt het lichaam de infectie zelf op. Blijft de infectie toch aanhouden, dan kunnen in de baarmoederhals afwijkende cellen ontstaan. Ook dit overwint het lichaam vaak. Groeien er steeds meer afwijkende cellen, dan is er sprake van een voorstadium van baarmoederhalskanker. Het kan tien tot vijftien jaar duren vooraleer afwijkende cellen naar een voorstadium van kanker evolueren. Je hebt dan geen kanker, maar het kan het wel worden. Tweederde van de afwijkingen evolueert nooit tot baarmoederhalskanker. Het komt voor op alle leeftijden, maar het meest bij vrouwen van 25 tot 65 jaar.

Kun je het voorkomen?

Sinds enkele jaren bestaan er vaccins die tegen enkele types van HPV beschermen. Vaccinatie heeft vooral zin voor wie nog niet seksueel actief is (en dus nog niet besmet kan zijn). De Vlaamse overheid biedt het vaccin gratis aan aan alle meisjes en jongens in het eerste middelbaar. Omdat vaccinatie niet alle HPV-types helpt voorkomen, blijft het uitstrijkje belangrijk om afwijkende cellen op te sporen, nog voor je er zelf iets van merkt. Vrouwen tussen 25 en 64 jaar kunnen om de drie jaar een uitstrijkje te laten nemen. Let wel, de uitslag is een momentopname en dus geen garantie dat alles goed blijft tot je volgende controle.

Wat zijn de symptomen?

Afwijkende cellen in de baarmoederhals geven in het begin geen klachten. Het eerste symptoom is meestal een ongewone afscheiding, vaak na seksueel contact. Soms zijn het enkel wat bruine veegjes in het ondergoed. Ook bloedverlies tussen twee menstruaties of na de overgang zijn een reden

om je huisarts of gynaecoloog te raadplegen. Sommige vrouwen krijgen pijn of last bij het plassen. Deze klachten kunnen ook andere oorzaken hebben, maar laat je best wel controleren.

Behandeling?

In een vroege fase wordt meestal gekozen om de baarmoederhals gedeeltelijk of volledig te verwijderen. Als de tumor te groot is, kan chemotherapie de tumor doen krimpen zodat de arts deze nadien kan verwijderen. Baarmoederhalskanker is over het algemeen goed te behandelen. Bij uitzaaiingen buiten de onderbuik is de kans op genezing veel kleiner. In dat geval werken behandelingen vooral om de symptomen te verlichten.

BAARMOEDERKANKER

Selma (47): "Het algemene beeld is dat als je jong bent, het geen baarmoederkanker kan zijn. Had ik maar beter naar mijn lichaam geluisterd! Er zat iets niet goed en dat voelde ik. Neem het serieus en praat erover. Het is niets om je voor te schamen en je helpt zo ook anderen."

Wat is het?

In 2019 kregen ongeveer 1350 vrouwen in ons land de diagnose baarmoederkanker. Het is de vijfde meest voorkomende kanker bij vrouwen. Je kan de baarmoeder qua vorm met een omgekeerde peer vergelijken. De tumor groeit in het brede deel van het orgaan, meestal in de binnenste slijmvlieslaag. In 5% van de gevallen ontwikkelt de kanker zich in de wand van de baarmoeder, in de bindweefselspierlaag. We spreken dan van uterussarcom.

Kan je het voorkomen?

Anders dan bij baarmoederhalskanker wordt deze kanker niet veroorzaakt door een virus. Er bestaat dus geen beschermend vaccin. De juiste oorzaak is onduidelijk. Vast staat wel dat langdurige hormoontherapie op basis van oestrogenen zonder progestagenen, je risico kan verhogen. Ook diabetes, meerdere cysten op de eierstokken, een late menopauze en kinderloosheid zijn risicofactoren. Wie lange tijd een combinatiepil gebruikt, ziet de kans op baarmoederkanker dan weer verkleinen. De ziekte komt vaker voor bij vrouwen tussen 55 en 65 jaar

Wat zijn de symptomen?

In 85 procent van de gevallen is een rode of bruine afscheiding na de menopauze of pijn tijdens het vrijen de hoofdklacht waarmee vrouwen naar de arts stappen. Ook problemen met plassen of stoelgang kunnen een symptoom zijn. Minder duidelijke klachten zoals vermoeidheid, gewichtsverlies of buikpijn treden meestal pas op in een latere fase van de ziekte.

Behandelen?

Door het vaginale bloedverlies wordt baarmoederkanker meestal in een vroeg stadium ontdekt. Hoe sneller de ziekte opgespoord wordt, hoe beter de prognose. Baarmoederkanker is op verschillende manieren te behandelen: een operatie, bestraling of een behandeling met medicijnen (chemotherapie, hormoontherapie). Afhankelijk van de ziektefase, je gezondheid en je leeftijd zal de arts vaak een combinatie van verschillende behandelingen aanraden.

“Door de vage symptomen wordt eierstokkanker meestal laat ontdekt. Vrouwen moeten zware behandelingen ondergaan, om nog een kleine overlevingskans te hebben”

EIERSTOKKANKER

Christine (55): “Ik had al enkele maanden last van wat vage klachten, die ik toeschreef aan de overgang en een aantal zware jaren. Ik voelde me ook steeds meer opgeblazen. Op een avond viel ik flauw, met een hoofdwonde als resultaat. Op de spoed zagen ze mijn opgezwollen buik. Een paar uur later hoorde ik dat ik wellicht uitgezaaide eierstokkanker had. Van de ene op de andere dag stond mijn leven op zijn kop.”

Wat is het?

Bij eierstokkanker beginnen cellen in de eierstokken ongecontroleerd te groeien. Dit type kanker wordt ook wel de ‘silent killer’ genoemd. Het duurt namelijk heel lang vooraleer de eerste symptomen de kop opsteken. In 3 op de 4 gevallen wordt de tumor pas ontdekt wanneer er al uitzaaiingen zijn naar het buikvlies, middenrif, de darmen of lymfeklieren. Eierstokkanker kan op alle leeftijden voorkomen, maar treft meestal vrouwen ouder dan 60. Elk jaar krijgen meer dan 800 vrouwen in ons land de diagnose.

Kan je het voorkomen?

De oorzaak van eierstokkanker is onduidelijk. Statistisch gezien komt deze kanker meer voor bij vrouwen die geen of weinig kinderen kregen. Ook de leeftijd van de eerste maandstonden en de menopauze spelen een rol. Draggers van bepaalde genen (BRCA1 of BRCA2-gen) lopen een verhoogd risico op eierstokkanker, alsook op borstkanker. Ongeveer 1 op de 10 vrouwen met eierstokkanker heeft een erfelijke aanleg.

Wat zijn de symptomen?

De eierstokken liggen redelijk vrij in je buikholte. Daardoor kan een tumor ongemerkt behoorlijk groot worden. Meestal krijg je pas klachten als de kanker zich in de buik heeft verspreid. Een opgeblazen buik, snel een vol gevoel, geen eetlust, misselijkheid, pijn in de onderbuik en vaak plassen zijn enkele mogelijke symptomen. Ook maag-darmklachten, vermoeidheid, onverklaarbaar gewichtsverlies en abnormale bloedingen kunnen voorkomen.

Behandeling?

Bij eierstokkanker wordt meestal voor een debulking gekozen. De baarmoeder, eierstokken en grote inwendige vet-schort worden dan operatief verwijderd. Vaak is ook chemotherapie nodig. Je wordt bij dit type kanker zelden bestraald.

VULVAKANKER

Manou (50): De huisarts stuurde me telkens naar huis met een cortisonezalf, tot het plekje daar beneden een tumor werd. Toen het verdict vulvakanker viel, voelde ik me vooral boos omdat ik al die tijd niet serieus genomen werd.”

Wat is het?

Jaarlijks krijgen zo'n 100 Belgische vrouwen de diagnose vulvakanker. Deze zeldzame kanker ontstaat ter hoogte van het uitwendige geslachtsorgaan - de grote of kleine schaamlippen, clitoris of perineum - en kan oppervlakkig uitbreiden naar de urinebuis, de anus, de schede, de blaas en de endeldarm. Als de tumor dieper ingroeit, verspreidt hij zich vaak naar de lymfeklieren in de lies. Uitzaaiingen buiten het bekkengebied komen weinig voor.

Kan je het voorkomen?

Vulvakanker ontstaat zeer langzaam uit afwijkende cellen in de huid van de vulva. Dat kan het gevolg zijn van *lichen sclerosus*, een huidaandoening waarbij de vulva witter en harder wordt en die het vaakst bij 50+vrouwen optreedt. Ook HPV kan vulvakanker veroorzaken. Het virus kan namelijk tot VIN (*Vulvaire Intra-epitheliale Neoplasie*) leiden, een huidafwijking die het evenwicht in het slijmvlies van de schaamlippen verstoort. Zo kunnen afwijkende cellen ontstaan die, als ze blijven groeien, na jaren tot een voorstadium van kanker kunnen leiden.

Regelmatige gynaecologische controles en uitstrijkjes zijn belangrijk voor vroege detectie. Vulvakanker komt het vaakst voor bij vrouwen ouder dan 74 jaar, maar ook jongere vrouwen kunnen getroffen worden. Ook roken is een risicofactor. Het beïnvloedt het afweersysteem waardoor het lichaam meer moeite kan hebben om het humaan papillomavirus te overwinnen.

Wat zijn de symptomen?

Vaak zijn jeuk en een wondje dat maar niet geneest de eerste symptomen van vulvakanker. Ook pijn, een aanhoudend branderig gevoel bij het plassen, bloederige afscheiding of een voelbare zwelling zijn redenen om een arts te raadplegen.

Behandeling?

Bij vulvakanker wordt vaak gekozen voor een operatie waarbij (een deel van) de schaamlippen en soms ook de clitoris verwijderd worden. Ook chemotherapie, radiotherapie of een combinatie van deze behandelingen is vaak nodig.

VAGINAKANKER

Helma (57): Niemand kijkt er nog van op als iemand vertelt dat ze borstkanker heeft. Dat je vaginakanker hebt, vertel je minder makkelijk. Ik had er nog nooit van gehoord. Mijn ziekte was HPV-gerelateerd en is inmiddels onder controle, maar ik ben er nog altijd mee bezig. Ik kan het niet genoeg herhalen: laat een uitstrijkje maken. Het kan zoveel leed voorkomen.”

Wat is het?

Vaginakanker is een zeldzame vorm van kanker die in de vagina ontstaat, doordat cellen in het weefsel zich ongecontroleerd vermenigvuldigen. Deze kanker komt heel weinig voor. In 2021 registreerde De Stichting Kankerregister 49 nieuwe gevallen.

Kan je het voorkomen?

Meestal is vaginakanker het gevolg van een uitzaaiing van een andere kanker, maar ook een HPV-besmetting kan een rol spelen. Het virus kan namelijk in de vagina terechtkomen. Slaagt het lichaam er niet in om de infectie op te lossen, dan kunnen er op lange termijn steeds meer slechte cellen en (een voorstadium van) vaginakanker ontstaan. Roken verhoogt de kans op vaginakanker.

Wat zijn de symptomen?

Klachten en symptomen blijven meestal lang uit. Mogelijke symptomen zijn vaginaal vochtverlies, ongewone bloedingen en pijn tijdens het vrijen of plassen. Ook een voelbare massa in de vagina en bekkenpijn zijn een reden om een arts te raadplegen. In een later stadium kunnen ook blaas- en darmklachten voorkomen.

Behandeling?

Als de tumor beperkt is tot de vagina zal het gezwel meestal operatief verwijderd worden. Bij een (vermoeden van) uitzaaiing, is vaak ook bestraling nodig.